

UTEKLI JSME Z LÁGRU. A JÁ VĚŘIL, ŽE TO VYJDE

Anton Tomík (*1932)

Anton Tomík se zúčastnil jednoho z nejdůležitějších útěků z komunistických táborů a věznic. V roce 1955 se celkem 10 vězňů z lágru Nikolaj na Jáchymovsku podhrabalo pod dráty a dostalo na svobodu. Anton Tomík byl mezi nimi. „*Neutíkali jsme směrem do lesa, ale směrem k bachařům do jejich kasáren. Mezi nimi a námi byl dřevěný plot, aby tam nebylo vidět. S tím, že budeme utíkat právě takto, nikdo nepočítal,*“ vysvětluje, proč byl útěk úspěšný. Tedy na začátku. Uprchlíkům se podařilo dostat daleko od tábora. Nejdříve zkoušeli proniknout k hranici do tehdejšího východního Německa, ale všude byly hlídky a plno ozbrojenců se psy. Tak museli na druhou stranu, do vnitrozemí. „*Tisíc lidí nás nahánělo!*“

Utíkali směrem na Karlovy Vary. Pohybovali se v noci, přes den se skrývali. „*Měli jsme štěstí, že nepršelo, schovali jsme se v listí. Pak jsem uviděl hlaveň pušky. Ale byl to jen hajný. Ten to však druhý den ohlásil,*“ popisuje Tomík.

Tomík byl při následující honičce zasažen střelou. „*Byl jsem postřelen. Ucítil jsem něco, jako kdyby mne bouchlo kladivo, ale přitom jsem utíkal dál. Zjistil jsem, že krvácím. Oni pořád stříleli. Nás už bylo v té chvíli jen pět. Trefili mne, ale já nevím přesně, jak to bylo – ten den mám vymazaný. Nevěděl jsem v té chvíli, jestli jsem se neudeřil sám, nebo někdo neudeřil mne. Našli mne v bezvědomí a já si vzpomínám, že mne olizoval pes. Asi jsem byl od krve. Potom mne nakládali na auto a já jsem zase omdlel. Pak jsem se probral a slyšel ošetřovatelku, že mi musí vyčistit ránu. Ta ošetřovatelka byla taková lidská [...].*“

Anton Tomík se dostal do vězení jako student, člen protistátní skupiny, on sám však nestihl vyvinout prakticky žádnou činnost. Přežil kruté výslechy i následné vězení v tvrdých podmínkách na Jáchymovsku. A přežil i poranění na útěku. V roce 1960 ho propustili na svobodu.

Anton Tomík se narodil ve Skalici na západním Slovensku, rodiče byli soukromí zemědělci a samozřejmě se jich po komunistickém převratu začala týkat kolektivizace. Vstup do družstva ovšem odmítli, takže byli vystaveni různým formám nátlaku a šikany. Jejich syn v té době však už studoval v Bratislavě na strojní průmyslovce. Původně toužil být pilotem, tak chodil alespoň do tamního aeroklubu.

Byl věřící a viděl, jak jsou pronásledováni kněží nebo jak trpí jeho rodiče kvůli násilné kolektivizaci.

Režim pochopitelně jeho sympatie neměl. Spolužáci našli nějaké zbraně ještě z války a přinesli je do internátu. To bylo v době, kdy se všude hledali špioni a diverzanti a tajná policie pronásledovala každého, kdo s novými pořádky nesouhlasil. Tomík s kamarády o odboji sice mluvil, ale k žádným konkrétním akcím se vůbec nestihl dostat. Byl totiž zatčen a seběhlo se to velmi rychle. Dopadli ho přímo na výletě ve Slovenském ráji, kam se vypravil v létě 1951 s kamarády. Mířili zrovna do obchodu pro chleba do Spišské Nové Vsi, když je zatkli a odvěkli do Košic. A hned poté je vezli policejním autem do Leopoldova jako ty nejhorší zločince. „*Tvrdili, že prý jsme prý chtěli zřídit vysílačku, nebo co. My jsme říkali, že jsme studenti [...]. Ale oni nás ani nevyšetřovali. S železy na rukou nás vezli přes celou zemi,*“ vzpomíná. Policejní autem vypadal tak, že na nákladním autě byly miniaturní cely o rozměru 50 na 50 centimetrů. V srpnu do auta pražilo slunce a auto drkotalo po rozbitých silnicích. „*Bylo horko. To byla strašná cesta. Já jsem myslel, že tam umřu. Pod nohama tekly fekálie, to bylo hrozné.*“

Ale hrůzy neskončily.

„*Nejhorší bylo, když jsme byli zavřeni, a nevěděli za co. Leželi jsme na holé zemi, měli jsme jen dvě deky a celou noc svítilo světlo. V noci jsme museli ležet s rukama vedle těla celou noc. Stejně se nedalo spát, protože vyšetřovali ve dne v noci a bylo slyšet křik vězňů. Dozorce chodil a kopal do dveří. Od šesti ráno jsme museli pořád chodit. A když přišla kontrola, tak jsme se museli otočit tváří do rohu, a když se šlo na vyšetřování, tak na obličej vám dali filc a vyšetřovatel pak zase pouštěl do očí světlo. Takže já jsem ani pořádně neviděl. Říkali nám, že zdechneme, když nepodepíšeme,*“ popisuje Tomík.

Ale samota byla hrozná sama o sobě. „*Měl jsem na cele pavoučka, který byl jedinou živou bytostí poblíž.*“

To bylo v Leopoldově, ve věznici. Pak je odvezli do Bratislavy k soudu. Mezitím jim vyhrožovali, že dostanou trest smrti, pořád ještě pořádně nevěděli, z čeho je vlastně viní. „*Nejvíc mi pomáhala víra. Jsem věřící a díky modlitbám jsem to přežil. Modlitby jsem pořád odříkával, jinak bych se z toho zbláznil,*“ popisuje.

Nakonec dostal 15 let za údajnou velezradu. „*Žádnou obžalobu ani advokáta jsme neviděli. Až u rehabilitací jsme se dozvěděli, co na nás všechno sepsali.*“

Po soudu ho odvezli do věznice v Ilavě, pak na Jáchymovsko. Tam skončil v jednom z nejhorších lágrů, Nikolaji, který se nacházel nahoře v Krušných horách. Podmínky byly

hrozné. Z lágru do práce na šachtě chodili vězni svázáni v laně jeden těsně a druhým v dlouhém průvodu. *„Na začátku a na konci šli bachaři se psy a samopaly. Venku bylo minus dvacet stupňů, a my měli jen blůzičky,“* popisuje.

Tak se rozhodl pro útěk. Připravovala jej skupinka vězňů a přibrali i jeho. Plán byl podhrabat se pod dráty na druhou stranu.

Povedlo se jim to, v listopadu 1955 se dostali na svobodu, ale asi po dvou dnech je dostihli ozbrojenci. Tomík byl postřelen a dopaden. Měl štěstí, doba už nebyla tak krutá, takže za útěk dostal navýšení trestu „jen“ o dva roky. Shodou okolností se dostal zpátky do Leopoldova, kde jeho věznění kdysi začínalo. I když útěk nebyl úspěšný, měl svůj význam – podmínky vězňů na Jáchymovsku se přece jen zlepšily. Vězni například dostali lepší oblečení a směli i častěji topit, aby tolik netrpěli zimou. Také se zlepšily možnosti návštěv.

Anton Tomík se po propuštění vrátil do rodné Skalice. Ale nemohl najít práci, jako bývalého vězně jej nikde nechtěli zaměstnat. Takže se vydal do Bratislavy, aby se ve větším městě snáze ztratil.

„Pak jsem našel ženu, učitelku, která riskovala, že přijde o zaměstnání, když si vezme politického vězně. Ale chválabohu jsme se vzali a žijeme,“ říká. A také připomíná, že nelituje ničeho z toho, co v životě udělal.

Autor textu Luděk Navara